

Věc: Posudek vedoucího bakalářské práce

Název bakalářské práce:
Mince denárového období v Čechách
(Analýza nálezů z jižních a západních Čech)

Autor: Zdeněk Štěpančík

Volba tématu

Zvolené téma patří do oblasti studia dějin osídlení a materiálové kultury s užším vztahem k archeologii, historii, numismatice a sídelní topografii raně středověkého období.

Složitě a na víceoborové poznatky náročné téma patří – zvláště v regionální archeologii – k výjimečným. V případě předložené bakalářské práce se jedná o první pokus podat přehled o nálezech specifického druhu hmotné kultury ve vazbě na významná raně středověká sídelní centra a komunikace, vedoucí mezi nimi ze západních do jižních Čech. Proto lze zvolené téma hodnotit jako badatelsky závažné a přínosné pro regionální i nadregionální archeologicko-historické studium.

Metodologie

Zdeněk Štěpančík pojal koncepci tématu jako komparaci poznatků více vědních oborů, mezi nimiž dominují historické a hmotné prameny, sídelní topografie a poznatky přírodovědného charakteru.

Před soupis a hodnocení materiálového souboru z jižních a západních Čech zařadil autor úvodní kapitoly, v nichž uvádí obecná fakta o dějinách českého numismatického bádání, o problematice výzkumu historických stezek a přehled o denárové a brakteátové měně na našem území. V těchto kapitolách použil jednoduchou deskripční metodu, využívající stávajících poznatků z odborné literatury.

V hlavní obsahové části své práce, zaměřené na nálezy raně středověkých mincí ze západních a jižních Čech, využil autor v katalogové části deskripční a typologické metodiky, standardně používané v numismatice, a pro úvahy o možných vazbách nálezů na dobová sídelní centra a komunikační spoje (stezky) použil komparativní historické a archeologické metody. V kapitole „Rozbor nálezů“ a v přílohové tabulce použil metodu statistického třídění.

Práci doplňují obrazové přílohy, na něž je v textu odkazováno. V případě dálkových cest a sídelních center autor připojil mapy a půdorysy hlavních lokalit s odkazem na zdroj (citace převzatých podkladů). Zájem o zadané téma prokázal Z. Štěpančík mj. i tím, že do příloh zařadil 14 vlastních fotografií mincí a pojednávaných lokalit. Protože se v hlavní části bakalářské práce jedná z velké části o analýzu nálezů, které byly již v numismatické či archeologické literatuře

publikovány, odkazuje v katalogu na zdroje informací. Za zvláště přínosné – a prokazující autorovu schopnost nejen se v odborné problematice orientovat, ale i samostatně pracovat – lze považovat jeho vlastní zpracování dosud nepublikovaných archeologických nálezů raně středověkých mincí z netolického hradiště, které podle numismatických pravidel nejen správně deskribuje a typologicky zařazuje, ale doprovází je i vlastní dokumentací.

Obsah bakalářské práce

Bakalářská práce je zaměřena na dva zájmové okruhy – na dějiny osídlení s důrazem na sídelní topografii (lokality, cesty) a na numismatiku. Proto autor před soupisem a hodnocením raně středověkých nálezů mincí z jižních a západních Čech zařadil rozsáhlé kapitoly, věnované shora uvedeným dvěma tématům v širších souvislostech. V těchto úvodních kapitolách prokázal dobré znalosti a přehled o odborné literatuře. V oddílech se vztahem k numismatice zařadil přehled o dějinách a historickém vývoji numismatického bádání na našem území (s. 3-8) včetně úvahy o místě numismatiky jako moderní vědecké disciplíny (s. 25), třídění mincí podle nálezových okolností (s. 26-29) a stávající poznání o denárových a brakteátových ražbách 10.-13. století (s. 30-49). Samostatné kapitoly informativního charakteru jsou věnovány také druhé zájmové oblasti, tj. otázkám komunikací v prehistorickém až historickém období a metodám jejich současného výzkumu (s. 9-24). Protože se Z. Štěpančík pokusil podat základní přehled o podobě a průběhu historických cest a zároveň i o možnostech využití různých druhů pramenů, které k identifikacím zaniklých komunikací přispívají, zvolil jednoduchou formu popisu, jež obvykle čerpá z jedné nebo jen několika málo publikací. V případě zájmu autora o další práci s tímto závažným historickým tématem doporučuji doplnit poznatky o odbornou literaturu, v níž má archeologie zvl. díky moderním prospekčním metodám nezastupitelné místo (Goja, Kovárník, Kuna, Dresslerová, Klápště ad.). Podrobnější prezentaci za využití četnější (nikoliv jedné) odborné literatury by si zasloužilo zvláště pojednání o stezkách.

Po shora uvedených kapitolách obecnějšího (vstupního) charakteru následuje hlavní obsahová náplň bakalářské práce, kterou Z. Štěpančík koncepčně pojal analogicky jako předchozí. Nejprve tedy přesně topograficky, přírodně a historicky vymezuje hlavní komunikační spoj mezi západočeským Starým Plzencem a jihočeskými Doudleby (s. 50-53) a do uvedeného prostoru následně situuje nálezy raně středověkých mincí. Jako vhodné lze hodnotit vyčlenění vlastního katalogu nálezů do přílohy, protože to mu – i díky pečlivému odkazovému aparátu na čísla lokalit v katalogu – umožnilo se ve vlastní textové části podrobněji věnovat nálezovým okolnostem, dataci a sídelně topografickým interpretacím. Vedle statistického přehledu a základního druhového třídění (s. 54-57) tak Z. Štěpančík prezentuje detailní analýzu raně středověkých mincí (celkem 45 nálezů od jednotlivostí po depoty), při čemž se snaží nálezy zakomponovat do sídelního rámce, existujícího v daném prostoru v období

raného středověku (s. 58-68). Z provedené analýzy autorovi vyplynula častá vázanost numismatických nálezů na blízká sídelní centra, respektive další osídlení, jež se nacházelo na trase Starý Plzenec – Prácheň – Netolice – Doudleby. Ze shromážděných faktů Z. Štěpančík v závěrečné syntéze oprávněně vyvozuje, že většina nálezů odpovídá průběhu předpokládané historické stezky, která musela shora uvedené lokality v daném období propojovat (s. 69). Škoda jen, že autor v závěrečném textu neodkázal na jeden ze svých nejvýznamnějších výstupů, tj. poslední mapu v přílohách, kde graficky vynesl všechny jím analyzované poznatky.

Po obsahové stránce považuji práci za velmi kvalitní a přínosnou pro mezioborové studium dějin osídlení.

Forma bakalářské práce

Absolventská práce obsahuje 75 stran textu a v přílohách 10 stran katalogu, 60 obrázků a 1 tabulku. Splňuje tedy požadavky na rozsah bakalářské práce. Je členěna na 14 nečíslovaných kapitol s připojeným seznamem použitých zkratek a odborné literatury.

Pro čtenáře, který se nejprve v publikaci orientuje podle obsahu, je na škodu, že do něho autor nezařadil i názvy podkapitol a nezdůraznil strukturu práce pořadovými čísly (např. kap. 1, podkapitola 1.1.). V prezentovaném pojetí se totiž s vnitřním tříděním práce seznámí čtenář až ve vlastním textu (při tom mají podkapitoly často samostatný obsah – téma), kde je hierarchie vyjádřena pouze podtržením názvu kapitoly.

Posuzování formální stránky bakalářské práce zahrnuje vedle koncepce a členění i pohled na nejzákladnější složky psané odborné stati. Sem patří vedle gramatiky a stylistiky také odkazový aparát a oborová terminologie.

Oproti velmi kvalitnímu obsahu není posuzování formální stránky bakalářské práce Z. Štěpančíka již jednoznačně pozitivní a jednoduché. Vedle mnoha textových chyb a překlepů je nutno poukázat na šest tzv. hrubých pravopisných chyb i nedostatky v odkazovém aparátu a seznamu literatury¹. Jako zásadnější vidím další dvě připomínky, z nichž jedna (a/) nepochybně vznikla nedopatřením a na druhé (b/) bude muset autor výrazněji pracovat.

a/ protože jsem měl v rámci průběžných konzultací při přípravě bakalářské práce k dispozici jednotlivé rukopisné kapitoly Štěpančíkovy práce (kde je vše formálně pořádku), nerozumím tomu, proč z téměř celé první poloviny předložené práce zmizely u citovaných publikací v závorkách odkazy na strany, když v konzultovaném rukopise byly. V předložené formě se jedná o závažný nedostatek, čítající v celé práci 133 citací bez odkazů na strany.

b/ poslední připomínku k formální stránce bakalářské práce mám ke způsobu vyjadřování. Opominu-li psaní jednou v prezentu, podruhé v perfektu a časté

¹ V textu špatné odkazy: Kubů-Zavřel 1997 (s. 9); Květ-Řehák 1993 (s. 12); Militký 2005 (s. 55). V seznamu literatury chybí Kašička-Nechvátal 1990. V seznamu literatury jsou tituly od jednoho a téhož autora seřazeny od nejmladších po nejstarší, při čemž je obecným pravidlem řazení opačné (1995, 1996, 1997 atd.)

používání přivlastňovací formy ², je plynulost textu často narušena těžko srozumitelnými formulacemi, způsobenými jak kumulací slov do zkrácených sdělení, tak jazykovými obraty, které stírají vyjadřovaný obsah. Protože každý autor má tzv. „svůj“ specifický vyjadřovací jazyk, není z mé strany zájem o přesprávně detailní rozebírání jednotlivostí. V předložené práci jsou však téměř čtyři desítky obtížně pochopitelných formulací ³, což kontrastuje s její vysokou faktografickou kvalitou. Moje připomínka je tedy spíše doporučením autorovi, aby do budoucna zohledňoval obě stránky psaného či publikačního výstupu.

Závěrečné zhodnocení

Předloženou práci považuji po stránce obsahové za splňující odborné požadavky na absolventa bakalářského oboru archeologie na FF JU v Českých Budějovicích. Z. Štěpančík zvládl zadané téma a poukázal i na nové výpovědní (interpretační) možnosti specifického druhu historické hmotné kultury.

Po stránce obsahové a faktografické hodnotím jako nadstandardní zpracování vlastního tématu bakalářské práce (analýza a syntéza numismatických nálezů) a s ohledem na shora uvedené formální nedostatky i jednoduše pojaté některé úvodní kapitoly ji hodnotím známkou: **výborně mínus**.

Otázky k obhajobě:

1/ V jakých oblastech může numismatika pomáhat současné archeologii v práci s jeho pramennou základnou?

V Českých Budějovicích 24. srpna 2010

doc. PhDr. Rudolf Krajíc, CSc.

² v textu opakovaně „nám“, např. „u ražeb nám nepomáhají“, „oporou je nám ryzost“ (s. 41 a na mnoha dalších).

³ Nejvýraznější formulační nedostatky jsem vyznačil v posuzovaném rukopisu. Z několika desítek zde uvádím pouze pro ilustraci: „zásadním zásahem člověka do krajiny bylo na konci 18. století, kdy dochází k budování...“ (s. 16); „dalším faktorem mající jeden z hlavních vlivů zanikání stezek“ (s. 16); „některé z lokálních tras byly povýšeny do stavu dálkových stezek“ (s. 19); „dalším důležitým použitím detektoru kovů je při skrývce“ (s. 21); celý první odstavec na str. 27 je jen těžko srozumitelný; „nástupem Oldřicha na trůn je považován konec vyšehradské kapituly“ (s. 36), „za stabilní údaj patří částka dvanácti denárů“ (s. 39); „stezka směřovala ze Starého Plzně na jv. podél proti toku řeky“ (s. 50); „cesta se ubírala do Strunkovic nad Blanicí, jak už sám název napovídá další důležitý bod ležící na řece, který nejspíše těžil ze svého položení“ (52); „často byla torza roztřídněna ve sbírkách Národního muzea, a tudíž nelze dnes zjistit, o které mince se jedná“ (s. 54); „hromadné nálezy jsou nejčastěji situovány do prostředí vesnic a volné krajiny, což může naznačovat, že pro ukrytí depotu si majitelé vybírali nerušené místo, často dále od vesnic a stezek“ (s. 55 – protiřečení o vesnicích); „proto není divu počtu nálezů mincí“ (s. 59); „šlo o velké jmění, které bylo uchováno z důvodu bezpečnosti svého majitele“ (s. 59); „tento nálezy lze zařadit do nálezů“ (s. 65) atd. atd.